

Oprettelse af børnehave

- sammen med friskolen

2012

Indhold

1. Hvorfor børnehave og friskole?
2. Friskoleloven
3. Aldersgrænse
4. Kommunale godkendelseskriterier
5. Løn- og ansættelsesvilkår
6. Den daglige pædagogiske ledelse
7. Fusion
8. Overtagelse af nedlagt børnehave
9. Skolens vedtægt
10. Krav om forældrebestyrelse
11. Stemmeret
12. Samarbejde med skolens SFO
13. Optagelse fra venteliste
14. Økonomi
15. Pædagogiske læreplaner, børnemiljøvurdering og sprogstimulering
16. Demokrati, samhørighed og integration
17. Tilsyn og nedlæggelse
18. Hvornår kan man oprette en børnehave?
19. Udlejning af bygninger?
20. Godkendelse af bygninger og legeplads
21. Forsikringer
22. Markedsføring

Interessen for at drive børnehaven enten sammen med eller i tilknytning til en friskole er ikke ny og de senere år har lovgivningen givet friskolerne nye muligheder.

Der er i dette materiale sat fokus på friskolernes mulighed for at drive privatinstitutioner (jvf. dagtilbudslovens §20), idet denne tilskudsordning er den mest anvendte. Materialet kan bruges som en »huskeliste« over forhold, der skal tages i betragtning, hvis en friskole ønsker at etablere en børnehave eller ønsker at overtage en eksisterende børnehave. Men listen er ikke udtømmende og må nødvendigvis kombineres med et godt overblik over lokale forhold og problemstillinger, samt de godkendelsesbetingelser, der gælder for den enkelte kommune. Det kan derfor være en god idé at tage kontakt til Friskolernes Kontor i løbet af processen med at oprette en børnehaven sammen med friskolen (6261 3013 - df@friskoler.dk).

1. Hvorfor børnehaven og friskolen?

Mange initiativgrupper ser en fordel i at sikre »fødekæden« til friskolen og lette overgangen mellem børnehaven og skolen ved at etablere en børnehaven sammen med friskolen eller indgå i et tæt samarbejde med en selvstændig institution.

Hvis friskolen opretter egen børnehaven, er det vigtigt, at man gør sig de fornødne overvejelser om, hvordan børnehaven bliver en integreret del af den samlede institution. Skolen påtager sig med oprettelsen af en børnehaven en ny pædagogisk opgave, som er ligeværdig i forhold til skolens undervisningsvirksomhed. Det pædagogiske personale bliver desuden ansat i den samlede institution. Det er derfor ikke tilstrækkeligt at oprette en børnehaven under friskolen udelukkende på grund af de praktiske og økonomiske sidegevinster, der kan være. Børnehaven bliver så at sige skolens udstillingsvindue. Det er hér mange forældre møder skolen første gang. Derfor er det afgørende, at børnehaven hviler på solide pædagogiske overvejelser, der gør den til et attraktivt dagtilbud for forældre, der måske endnu ikke har overvejet, hvilken skole barnet skal gå i.

2. Friskoleloven

Friskolelovens §36 a giver mulighed for, at friskolen kan oprette en børnehaven som privatinstitution efter dagtilbudslovens §20 eller som en privat dagpasningsordning efter dagtilbudslovens §80.

»En fri grundskole kan for børn, der er fyldt 3 år¹, for tiden, indtil de begynder i børnehavenklasse, varetage opgaver som privatinstitution eller privat dagpasning efter bestemmelserne herom i lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven). Skolens bestyrelse har den overordnede ledelse af pasningsordningen.

Stk. 2. Ved varetagelse af opgaven som privatinstitution skal forældrebetaling sammen med kommunale og eventuelle private tilskud dække alle direkte driftsudgifter. Ved privat dagpasning skal forældrebetaling og eventuelle private tilskud dække alle direkte driftsudgifter. Skolen skal udfærdige et særskilt budget og føre et særskilt regnskab for pasningsordningerne. Regnskabet skal være en del af skolens samlede regnskab.« (Friskoleloven §36 a).

¹ Pr. 1. august 2010 kan friskolerne optage børn i daginstitution fra 2 1/2 år.

3. Aldersgrænse

Friskolerne har lov hjemmel til at drive børnehaver for børn fra 2 år og 6 mdr. til skolealderen. Det betyder altså, at friskolerne *ikke* kan etablere en integreret vuggestue og børnehave under skolen.

4. Kommunale godkendelseskriterier

- driftsgaranti og depositum

Alle kommuner skal udarbejde selvstændige godkendelseskriterier for oprettelse af privatinstitutioner. Disse skal forefindes på kommunens hjemmeside, hvor man også bør kunne finde oplysninger om tilskudsniveau m.v. vedrørende private dagtilbud.

Kommunen må ikke stille krav til privatinstitutioner, der er højere end kravene til de kommunale daginstitutioner. Kommunen *skal* godkende en privatinstitution, der lever op til godkendelseskriterierne.

Det er op til kommunen, hvorvidt man stiller krav om driftsgaranti (op til 3 måneders drift) eller ej. For en børnehave med eksempelvis 20 børn kan driftsgarantien let løbe op i en betragtelig sum (ca. 250-300.000 kr.). Hvis en friskole vil oprette en børnehave og kommunen stiller krav om driftsgaranti, kan skolen vælge at stille denne garanti, men efterfølgende skal privatinstitutionen give overskud, så garantien på længere sigt (efter 4 år) reelt stilles med børnehavens midler (se afsnittet om »økonomi«)

Kommunen har også mulighed for at stille krav om et depositum for ansøgning om godkendelse på op til 30.000 kr. Beløbet tilbagebetales, når kommunen har truffet afgørelse.

5. Løn - og ansættelsesvilkår

Dansk Friskoleforening har indgået en aftale med BUPL om løn- og ansættelsesvilkår for pædagogisk personale ved friskoler. Skolen kan vælge at tegne overenskomst med BUPL på denne baggrund eller bruge aftalegrundlaget som inspiration. Vær opmærksom på, at aftalen omfatter alt pædagogisk personale ansat ved friskoler samt pædagogisk personale ansat ved pasningsordninger oprettet i henhold til dagtilbudsloven. Bestemmelserne gælder både uddannede pædagoger og ikke uddannede pædagoger.

Aftalegrundlaget kan rekvireres på Friskolernes Kontor eller downloades på www.friskoler.dk

6. Den daglige pædagogiske ledelse

Når børnehaven og friskolen udgør én institution, vil den daglige pædagogiske ledelse i praksis oftest blive delt mellem skoleleder og en afdelingsleder i børnehaven (med skolelederen som »overordnet« pædagogisk leder).

Den overordnede ledelse af skolen og børnehaven varetages af bestyrelsen, som er ansvarlig for skolens

drift overfor undervisningsministeren.

Bemærk, at daginstitutioner skal overholde forvaltningsloven i sin helhed, mens friskolen kun er omfattet af habilitetsregler og tavhedspligt.

For daginstitutioner betyder det, at man skal være særlig opmærksom på forvaltningsloven i forbindelse med afskedigelse og klagesager, hvor man er omfattet af særlige krav til høringer. Desuden er man omfattet af krav om skriftlighed i forbindelse med høringer.

7. Fusion

Hvis en friskole ønsker at fusionere med en eksisterende børnehaven, der fysisk er placeret enten på skolens matrikel eller inden for umiddelbar nærhed af skolen, skal der foretages en økonomisk og juridisk sammenlægning af de to institutioner. Friskolen vil være den fortsættende institution, da en børnehaven ikke vil kunne opnå statstilskud til skoledrift. De tidligere institutioners drift fortsætter, men nu som en sammenlagt enhed med fælles ledelse. Det er derfor logisk, at lov om virksomhedsoverdragelse er gældende ved sammenlægning af institutioner. Virksomhedsoverdragelsesloven sikrer de ansatte fortsat arbejde, selv om ejerforholdet ændrer sig. Loven træder også i kraft, når definerede arbejdsområder sælges eller overgår/udliciteres til andre virksomheder.

En friskole kan i princippet blive sammenlagt med en børnehaven, som man ønsker at drive med en anden holdning og profil end den hidtidige. Hvis dette medfører indskrivning af en række nye børn og udmeldelse af andre, vil denne type fusion ikke automatisk kunne betragtes som virksomhedsoverdragelse, og det ændrede behov for nye personalekompetencer kan give grundlag for sagligt begrundede opsigelser. Hvis den tidligere børnehaven i stedet var blevet nedlagt, og friskolen som umiddelbar fortsættelse af driften i de samme lokaler havde oprettet en ny børnehaven med alternativ profil og nye børn, ville lov om virksomhedsoverdragelse i princippet ikke være gældende, men vilkår for erhvervelse af bygning/lokaler og en nøgtern vurdering af afvigelsen i profil vil muligvis alligevel medføre, at der rejses krav om at respektere lov om virksomhedsoverdragelse.

Den økonomisk/juridiske sammenlægning gennemføres mest enkelt, når børnehaven efter sine vedtægter beslutter nedlæggelse med henblik på sammenlægning med friskolen, og friskolens bestyrelse/generalforsamling beslutter sammenlægning med børnehaven. Sammenlægningen vil medføre, at den fortsættende institution (friskolen) overtager samtlige aktiver og passiver i den nedlagte institution (børnehaven). Friskolen skal altså vedstå sig »arv og

gæld« fra børnehaven. Sammenlægningen vil kunne løbe ind i problemer, dersom børnehaven i sine op-hørsbestemmelser skal lade eventuelle aktiver tilfalde et andet formål. Børnehaven kan således være i en situation, hvor den i god tid må ændre i sin vedtægt for at gøre en sammenlægning realistisk mulig. For friskolen er det væsentligt at kunne overskue de økonomiske konsekvenser af en sammenlægning. Der bør udarbejdes et slutregnskab for børnehavedriften, som kan danne grundlag for en »åbningsstatus« for den nye sammenlagte institution, og de to institutioner bør aftale de økonomiske og personalepolitiske rammer, der skal være gældende i den sidste driftsfase før sammenlægningen. Populært sagt: Børnehaven kan ikke uhæmmet afholde udgifter i perioden op til en sammenlægning, da beslutning om sammenlægning naturligvis træffes på en fornuftig økonomisk vurdering.

En børnehave vil ofte være omfattet af en kommunal overenskomst med både BUPL (pædagoger) og FOA (pædagogmedhjælpere). Friskolen skal sikre sig, at børnehavebestyrelsen i god tid får opsagt disse overenskomster, da friskolen vil stå sig bedst ved at indgå den særlige BUPL overenskomst for friskoler, der baserer sig på de statslige regler, som skolen kender fra lærerområdet. Se også »Løn- og ansættelsesvilkår«.

8. Overtagelse af en nedlagt børnehave

Hvis en kommune nedlægger en børnehave, og en friskole derefter i umiddelbar forlængelse ønsker at oprette en børnehave i de samme lokaler, vil der normalt være tale om virksomhedsoverdragelse. Se dog afsnittet om »Fusion«. Eventuelt køb af ejendom og/eller overtagelse af lejemål, inventar m.v. sker i princippet som led i en fri handel, men der vil ofte være tale om forhandlinger, hvor en aftale måske indgås på vilkår, som er lokalpolitisk bestemt.

9. Skolens vedtægt

Hvis skolen ønsker at drive en børnehave, skal man ved førstkommande vedtægtsrevision indføje i skolens vedtægt, at skolen driver en børnehave. Det skal fremgå af vedtægtens §1, hvilken type daginstitution, skolen driver efter aftale med den pågældende kommune. Vedtægtsændringer indsendes til godkendelse i Undervisningsministeriet.

Der skal udarbejdes et bilag til skolens vedtægt (se »Krav om forældrebestyrelse«), omhandlende børnehavedelen. Bilaget skal *ikke* indsendes til godkendelse i Undervisningsministeriet. Det skal kun den minimale tilretning af skolens vedtægt.

Derimod vil den pågældende kommune være interesseret i at godkende bilaget til skolens vedtægt, som

vedrører forældrebestyrelsens arbejde.

10. Krav om forældrebestyrelse

- tillæg til skolens vedtægt

Hvis friskolen etablerer en børnehave bliver denne en del af skolens virksomhed i henhold til friskoleloven under bestyrelsens overordnede ledelse.

Men, der er samtidigt krav om, at der etableres en særlig forældrebestyrelse for børnehavedelen, når der er tale om en privatinstitution. Dette, for at sikre forældre til børnehavebørn indflydelse svarende til forældre i selvejende daginstitutioner (jvf. Dagtilbudsloven §14 stk. 3).

Derfor skal der udarbejdes et bilag til skolens vedtægt, som regulerer børnehavens dagligdag og forældrebestyrelsens vilkår.

Skolen kan selvsagt ikke have flere bestyrelser og flere sæt vedtægter, hvorfor forældrebestyrelsen for børnehaven er at betragte som et forældreråd, der tillægges udtaleret og indstillingsret i forbindelse med ansættelse af personale i børnehaven m.v.

På Friskolernes Kontor er det muligt at rekvirere et udkast til et tillæg til skolens vedtægt. Udkastet kan justeres i forhold til de interne og lokale forhold.

Der bør dog ikke optræde tekst i bilaget, som kan skabe tvivl om ansvarforholdene i skolens samlede virksomhed.

11. Stemmeret

Ved friskolens årlige generalforsamling vil forældre til børnehavebørn ikke have stemmeret som forældre på skolen, men vil kunne sikres stemmeret ved generalforsamlingen som skolekredsmedlemmer.

12. Samarbejde med skolens SFO

Hvis friskolen har en skolefritidsordning, vil man typisk samtænke denne ordning med børnehaven om morgenen og eftermiddagen og på den måde have personale, der både arbejder i børnehaven og i skolefritidsordningen. I det tilfælde må man lave et skøn over den arbejdstid personalet bruger i henholdsvis børnehaven og skolefritidsordningen. Mange friskoler etablerer desuden en kombineret sfo- og børnehavelederstilling.

Dansk Friskoleforening har indgået et aftalegrundlag med BUPL, som man kan vælge at benytte. Vær opmærksom på, at det pædagogiske personale ansættes i den samlede institution (se »Løn- og ansættelsesvilkår«)

13. Optagelse fra venteliste

Såvel privatinstitutioner som private dagpasningsordninger administrerer selv en eventuel venteliste og optager selv børn i institutionen efter fastsatte regler.

Privatinstitutioner fastsætter retningslinjer for optagelse af børn i institutionen og træffer selv afgørelse om optagelse. Privatinstitutioner kan ikke afvise at optage børn, medmindre der ikke er plads i institutionen. Kommunen kan ikke anvise plads i privatinstitutionen.

Optagelsesreglerne må naturligvis ikke være i strid med almindelige retsgrundsætninger så som lighedsgrundsætningen, diskriminationsforbud o. lign. Privatinstitutioner kan være oprettet med et specielt formål, der gør, at der kan gives fortrinsret til bestemte grupper af børn. Kommunen skal dog sikre, at privatinstitutionen gennem sine optagelsesregler sikrer samme rummelighed som i kommunens øvrige institutioner. Der kan ikke fastsættes optagelsesregler eller udvikles en praksis, der formelt eller reelt udelukker visse grupper fra optagelse i en privatinstitution

14. Økonomi

Alle direkte driftsudgifter vedrørende opgaven som privatinstitution skal dækkes af forældrebetaling, kommunale tilskud og eventuelle private tilskud. Ved privat dagpasning skal forældrebetaling og eventuelle private tilskud dække alle direkte driftsudgifter, idet det kommunale tilskud gives direkte til forældrene.

Et eventuelt overskud i forbindelse med varetagelsen af opgaven som privatinstitution kan alene tilføres den frie grundskole til skolens skoleformål i henhold til dens vedtægt.

Skolens midler må ikke anvendes til dagtilbuddene (jf. friskolelovens § 5, stk. 2).

Børnehavens økonomi skal i princippet balancere hvert år. Da dette i praksis vanskeligt kan lade sig gøre, vil ministeriet vurdere om balancen opnås over en kortere årrække.

Skolen skal udfærdige et særskilt budget og føre et særskilt regnskab for pasningsordningerne. Regnskabet skal være en del af skolens samlede regnskab (se regnskabsbekendtgørelsen)

Kommunen fører ikke tilsyn med privatinstitutioner og private dagpasningsordningers økonomi. Det er institutionens eget ansvar.

Tredelt tilskud til privatinstitutioner

Privatinstitutioner modtager et driftstilskud pr. barn, svarende til de gennemsnitligt budgetterede netodriftsudgifter pr. barn i et tilsvarende kommunalt dagtilbud. Desuden ydes et administrationsbidrag samt et bygningstilskud svarende til det gennemsnitlige administrationsbidrag og bygningstilskud pr. barn, kommunen yder til selvejende daginstitutioner. Hvis kommunen ikke har selvejende daginstitutioner til den pågældende aldersgruppe, er der fastsat tilba-

gefaldsregler for kommunerne.

Forældrebetaling

Der er ikke loft over forældrebetalingen i privatinstitutioner såvel som privat dagpasning. Pasningsordningerne er forpligtede på selv at opkræve forældrebetalingen, med mindre man har indgået aftale med kommunen om administrativ af ordningen.

Fripladstilskud og søskendemoderation

Der ydes fripladstilskud til børn i såvel privatinstitutioner som privat dagpasning. Som for øvrige dagtilbud gælder det, at fripladstilskuddet beregnes før eventuelt søskendetilskud.

Der ydes søskendemoderation til såvel privatinstitutioner som privat dagpasning.

15. Pædagogiske læreplaner, børnemiljøvurdering og sprogstimulering

Der skal i alle dagtilbud udarbejdes en skriftlig *pædagogisk læreplan* for børn i aldersgruppen 3 år til barnets skolestart. Den pædagogiske læreplan skal beskrive dagtilbuddets mål for børnenes læring inden for følgende temaer: alsidig personlig udvikling, sociale kompetencer, sproglig udvikling, krop og bevægelse, naturen og naturfænomener, kulturelle udtryksformer og værdier.

Kommunalbestyrelsen skal godkende den pædagogiske læreplan og læreplanen evalueres årligt.

Der skal i alle dagtilbud udarbejdes en skriftlig *børnemiljøvurdering*, som indeholder en kortlægning af dagtilbuddets fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø. Børnemiljøvurderingen skal evalueres minimum hvert 3. år.

Alle 3-årige børn skal tilbydes en *sprogvedrøring*, og skal efter behov tilbydes sprogunderstøttende aktiviteter og anden bistand.

16. Demokrati, samhørighed og integration

Alle dagtilbud i Danmark skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati. Dagtilbuddet skal bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund.

17. Tilsyn og nedlæggelse

Det er kommunens pligt at føre løbende tilsyn med privatinstitutioner og private dagpasningsordninger. Kommunen fører dog ikke økonomisk tilsyn med disse daginstitutioner. Forældre til børn i skolen og børnehaven fører ikke tilsyn med børnehaven. Såfremt institutionen lever op til de fastsatte betin-

geler, er det alene op til forældrene, om institutionen skal nedlægges eller ej.

18. Hvornår kan man oprette en børnehave?

Man kan ansøge kommunen om at oprette en børnehave som privatinstitution eller privat dagpasning hele året. Der er ikke, som i friskoleloven, krav til, at ansøginger skal være kommunerne i hænde inden en fastsat dato.

Det tager typisk nogle måneder at få alle betingelser på plads, når en friskole ønsker at oprette en børnehave. Så det er en god idé at påbegynde forberedelserne i god tid.

19. Udleje af bygninger?

En friskole må ikke erhverve bygninger og arealer med henblik på udlejning og må kun udleje bygninger, som den normalt selv anvender. Udlejningen må kun finde sted i afgrænsede perioder (Tilskudsbeholdtgørelsens §5).

En friskole kan således ikke opføre en særlig børnehavebygning med henblik på at udleje denne til en selvstændig institution. Friskolen kan udleje ledig bygningskapacitet.

Hvis friskolen opfører en særlig børnehavebygning til egen børnehavedrift, skal bygningsudgiften indgå i den særlige opgørelse af børnehaveudgifter.

20. Godkendelse af bygninger og legeplads

Det er kommunen, der skal vurdere og godkende børnehavens lokaler og legeplads i overensstemmelse med gældende regler. Godkendelsesbetingelser for privatinstitutioners fysiske rammer og legeplads vil sandsynligvis fremgå af kommunens skriftlige kriterier.

21. Forsikringer

Friskolen kan vælge at tegne en særskilt ulykkesforsikring for børnehavebørnene, og skal sørge for at børnehaven er omfattet af skolens forskellige forsikringer.

22. Markedsføring

Børnehavens overlevelse vil i høj grad bero på kvaliteten af det pædagogiske tilbud, der etableres. Men også synliggørelse er vigtig. Man bør overveje om børnehaven skal markedsføres overfor forældre i andre kommuner. Desuden er det en god idé at oprette en hjemmeside for børnehaven - gerne med link fra kommunens hjemmeside.

Der er også god grund til at huske at invitere de lokale journalister, når der sker noget særligt i børnehaven m.v. Det er ofte forholdsvis let at få en historie i den lokale avis, så kontakten til lokalpressen er vigtig.

Betragt det som »gratis reklame« og en mulighed for at

opbygge et frugtbart kontaktnet til lokale journalister. Det kan også være en fordel, hvis det pludselig en dag ikke ser helt så lyst ud for institutionen.

Kontakt

På Dansk Friskoleforenings hjemmeside - www.friskoler.dk findes relevant materiale vedrørende ansættelse, overenskomster m.v.

Send os en mail på df@friskoler.dk eller ring på 6261 3013, hvis du har spørgsmål, eller hvis du har ideer til, hvordan denne tjekliste kan forbedres.